

מדד השלום פברואר 2015

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

ערב הבחירות – איזה גוש צפוי להקים ממשלה? תוצאות סקר מדד השלום הנוכחי מראות שלאירוועי השבועות והימים האחרונים לא הייתה כל השפעה על הערכת הציבור היהודי לאיזה גוש יש יותר סיכוי לכוון את הממשלה הבאה. כך, שבועיים לפני הבחירות, 61% מעריכים כי סיכויי גוש הימין טובים יותר (בהשוואה ל-59% שהעריכו כך בינואר ו-60% בדצמבר). ההערכות ביחס לסיכויי גוש המרכז-שמאל היו פחות יציבות, עם מגמת ירידה – בסקר האחרון 22% לעומת 27.5% ו-24% בסקרים הקודמים, כך שבחודש האחרון הפער לטובת גוש הימין (39%) היה הגדול ביותר. לעומת זאת בשאלה "איזה גוש היית רוצה שיקים את הממשלה אחרי הבחירות הבאות?" התגלתה מגמה שונה. בשלושת החודשים האחרונים הפער בין שני הגושים הצטמצם במידה ניכרת מ-22% לטובת מחנה הימין בדצמבר ל-15% בינואר ו-13% בפברואר. במילים אחרות, אמנם הפער מצטמצם אבל גם בעניין ההעדפה בקרב הציבור היהודי הכף נוטה עדיין לכיוון הימין ובשל הזמן הקצר שנותר עד הבחירות הסיכויים לשינוי דרמטי לטובת המרכז-שמאל הם קטנים. מעניין לציין כי בציבור הערבי הקבוצה השכיחה (43.5%) היא של אלה שאינם יודעים להעריך סיכויי של איזה גוש - הימין או המרכז-שמאל – להרכיב ממשלה הם גבוהים יותר. במקביל, כאן יש העדפה ברורה לממשלה בראשות המרכז-שמאל: 48% לעומת 11% בלבד המעדיפים ממשלת ימין.

נאום נתניהו בושינגטון – הסקר, שנערך ממש בסמוך לנאומו של ראש הממשלה בושינגטון, מראה כי באותו מועד, שיעור היהודים שסברו כי נאומו של נתניהו יועיל לישראל עלה על שיעור הסבורים כי הנאום יגרום נזק (39% לעומת 29%). השאר התחלקו בין החושבים שהביקור לא יזיק ולא יועיל (18%) לאלה שלא יכלו להחליט בעניין (14%). ההבדלים בשאלה זו בין הערכות הימין והשמאל המובהקים הוא עצום: בקרב מי שזיהו עצמם ימין 69% חשבו כי הנאום בעיקר יועיל לעומת 73% בקרב מי שזיהו עצמם שמאל הסבורים כי הוא בעיקר יזיק. גם בשאלה זו הקבוצה הגדולה ביותר בקרב המרואיינים הערבים בחרה בברירה "לא יודע" (36%).

בעקבות דבריה לאחרונה של סוזן רייס, היועצת לביטחון לאומי של ארה"ב, כי ההחלטה של נתניהו לנאום בקונגרס הרסנית ליחסים בין ישראל וארה"ב, שאלנו באיזו מידה קביעה זו היא סימן רע למצב היחסים בין ישראל וארה"ב. מתברר כי הציבור היהודי אינו סבור כך: רוב (54%) בכלל או כמעט לא מסכימים להערכתה של רייס כי מדובר בסימן רע למצב היחסים בין שתי המדינות, שעה ש-36.5% גורסים ההיפך. יש לציין כי פילוח לפי שיוך עצמי למחנות פוליטיים הראה כי בעוד שבקרב מי שהגדירו עצמם ימין וימין מתון כשלושה רבעים אינם מסכימים עם רייס, הרי שבשמאל ובשמאל המתון (יחד כ-14% מכלל הציבור היהודי) יש דווקא רוב של כ-70% הסבורים כי הערכתה של רייס נכונה. שיעור ה"לא יודעים" בקרב המרואיינים הערבים בשאלה זו היה עוד יותר גבוה מאשר בשאלות הקודמות (43%).

בדקנו את הערכת הציבור היהודי לגבי המניע העיקרי של נתניהו לנאום בקונגרס, על רקע הממצא שלנו מינואר אז רוב גדול בכלל הציבור היהודי (67%) חשבו שעיתוי הנסיעה, ממש בשיא מערכת הבחירות בארץ, היה מרכזי בהחלטתו של נתניהו לנאום בווינגטון, כלומר שהוא השתמש בנאום בחוץ כדי להשפיע על תוצאות הבחירות מבית. בסקר הנוכחי שאלנו שאלה שונה בנוגע למניעיו של ראש הממשלה ובה הצגנו מניע עיקרי ראשון – קידום מעמדו האלקטורלי ומניע אחר – אמונה ביכולתו לשנות את המדיניות האמריקנית בנוגע להסכם עם איראן: 45% מהמרוואיינים העריכו הפעם כי המניע העיקרי הייתה האמונה הכנה של נתניהו כי הנאום עשוי לשנות את עמדת האמריקאים בעניין ההסכם עם איראן ואילו 41% העריכו כי השיקול האלקטורלי הוא שהנחה אותו. עם זאת, בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל ושמאל מתון עדיין היה החודש רוב גדול מאוד (כ-80%) שסברו כי שיקולי בחירות מבית הם שהניעו את נתניהו לנסוע ולנאום בקונגרס (בהשוואה לכרבע בלבד ממי שזיהו עצמם ימין וימין מתון שייחסו לו מניע זה).

יחסי ישראל-ארה"ב - על רקע האמור לעיל ניסינו לברר מי אחראי יותר להתדרדרות שחלה בתקופה האחרונה ביחסים בין ממשלת ישראל בראשות נתניהו לבין הממשל האמריקאי בראשות אובמה, בקרב הציבור היהודי, התשובה השכיחה (34%) היא ששני הצדדים אחראים לכך במידה שווה. אולם מבין היתר, שיעור המטילים את עיקר האשמה על כתפי הממשל האמריקאי בראשות אובמה (32%) גבוה מעט משיעור המאשימים בעיקר את ממשלת ישראל בראשות נתניהו (27%). יש לציין כי בקרב מי שהגדירו עצמם ימין ממש, רוב של 60% מטילים את האחריות להתדרדרות על ממשל אובמה. שוב, בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל ושמאל מתון כ-80% הטילו את האחריות על כתפי ממשלת נתניהו.

עם זאת, כאשר בדקנו את עמדות הציבור היהודי ביחס לטענה כי התגובות של הנשיא אובמה ואנשי ממשלו לנאום של נתניהו הן ניסיון מכוון של האמריקאים לפגוע בסיכויי בבחירות בישראל עלה מספר השוללים כוונה זאת (49%) על מספר המסכימים עמה (43%). בדיקת העמדות בשאלה זו לפי הזהות הפוליטית מראה כי החשדנות כלפי כוונות הממשל של אובמה היא כפוי גבוהה יותר בקרב מי שזיהו עצמם כימין או ימין מתון: כ-49% מהם בכל זאת סבורים שזו היתה מגמת הממשל, בהשוואה לכ-4% בלבד בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל מתון ושמאל.

גם בקרב הערבים הדעה השכיחה היא כי שני הצדדים אחראים באותה מידה להידרדרות ביחסי ישראל-ארה"ב (40%). ואולם, שיעורם כאן של מי שמטילים את מירב האשמה על ישראל (21%) עולה בבירור על מי שרואים באמריקנים את האחראים למצב (8%).

האם הנטייה של הציבור היהודי להמעיט בחומרת התוצאות העלולות להיות לביקורו האחרון של נתניהו בווינגטון משקפת את החשיבות המיוחסת בארץ למערכת היחסים בין ישראל וארה"ב להיבטיה השונים? התשובה לשאלה זו היא בבירור שלילית. הציבור בישראל מודע היטב לתלות הגבוהה של ישראל בארה"ב. בראש "סולם התלות" ניצב התחום הצבאי-ביטחוני, עם רוב של 83% הסבורים כי ישראל תלויה בארה"ב במידה רבה מאוד או במידה די רבה, ואחריו, לפי הסדר, התחום הדיפלומטי-מדיני (75%), והתחום הכלכלי (71%). כלומר, לצד הגיבוי שנותן חלק גדול

בציבור היהודי לביקורת של נתניהו על עמדת ארה"ב בשאלה האיראנית ובניסיונותיו להביא לשינוי בעמדה זו, הציבור מבין היטב עד כמה ישראל תלויה בארה"ב, בניגוד לעמדתם של כמה מדוברי הימין שאמרו בהזדמנויות שונות כי ישראל יכולה להסתדר גם בלי ארה"ב. סתירה לכאורה זו בין הממצאים ניתנת ליישוב באמצעות ההשערה שהציבור נוטה להאמין כי ניתן לשקם את היחסים בין שתי המדינות בעתיד הנראה לעין, במיוחד עם תום כהונתו של אובמה (ואולי גם של נתניהו). בכל הפרמטרים הללו יש רוב גם בציבור הערבי המעריכים כי מדובר בתלות רבה מאוד או די רבה.

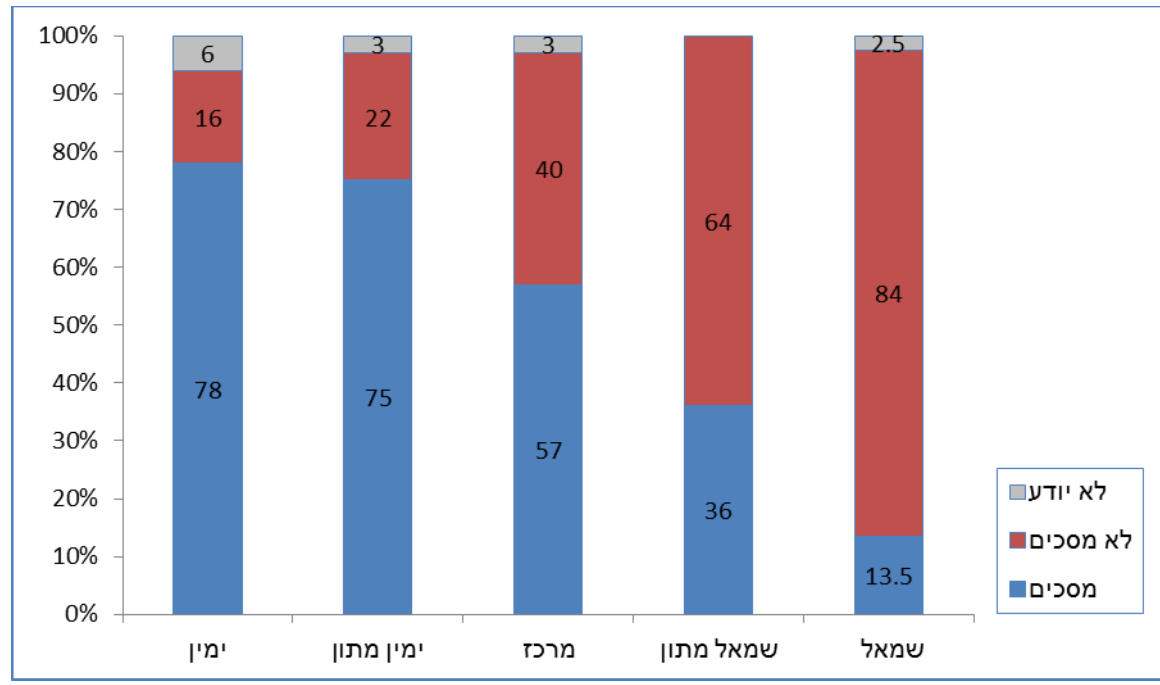
עתידי תהליך השלום לאחר הבחירות – ההערכה הרווחת היא כי ממשלת מרכז-שמאל אמנם תגבש מדיניות שונה מזו של ממשלת נתניהו, מה שיספר את היחסים עם הממשל האמריקני, אבל לא ישפיע לחיוב על הצד הפלסטיני בכיוון של הגמשת עמדותיו. כך, שני-שלישים בציבור היהודי בטוחים או חושבים שאם תוקם ממשלה בראשות המחנה הציוני המדיניות בנושא הבנייה בהתנחלויות ביהודה ובשומרון תשתנה. יתירה מזאת, הדעה השכיחה (48.5%) היא כי היחס של הממשל האמריקאי כלפי ממשלה כזאת יהיה ידידותי יותר מאשר יחסו כלפי ממשלת נתניהו, שעה ש-33% בדעה כי היא לא תשתנה. ואולם, בה בעת, רוב ברור (63.5%) מסכימים מאוד או די מסכימים לטענה ש"לא משנה איזו מפלגה תרכיב את הממשלה הבאה, תהליך השלום עם הפלסטינים לא יתקדם כי אין פתרון לחילוקי הדעות בין הצדדים". בנוסף, הרוב הגדול בציבור היהודי (שוב, 63.5%) מעריכים שההנהגה הפלסטינית לא תגלה יותר גמישות ונכונות לויתורים, גם אם בעקבות הבחירות הקרובות תוקם ממשלה בראשות המחנה הציוני. עם זאת, בקרב מי שהגדירו עצם שמאל ושמאל מתון כ-60% דווקא מעריכים כי אל מול ממשלה בראשות המחנה הציוני הפלסטינים כן יהיו נכונים להגמיש את עמדותיהם.

גם בציבור הערבי עולה שיעור הצופים שינוי מדיניות לגבי הבנייה בהתנחלויות ביהודה ושומרון והיה ותוקם ממשלה בראשות המחנה הציוני על שיעור מי שאינם חושבים כך (40% לעומת 27%). ואולם הממצא המעניין יותר הוא כי כמו בקרב היהודים, בקרב המרואיינים הערבים גם כן עולה שיעורם של מי שחושבים ששינוי כזה לא יביא להגמשת עמדות הפלסטינים על שיעורם של מי שצופים שינוי כזה אם תקום ממשלה בראשות המחנה הציוני (35% לעומת 22%).

מעמד זוגות מאותו המין בישראל – זהו עוד נושא שעלה לאחרונה לשיח הבחירות ושאינו קשור ישירות לנושאי המדד אך אנו מוציאים לנכון לדווח עליו בגין התוצאות המעניינות. שאלנו: "במסגרת הוויכוחים לקראת הבחירות הקרובות עלה על סדר היום גם נושא הזכויות של זוגות מאותו מין (הומוסקסואלים ולסביות). האם אתה תומך או מתנגד שבמדינת ישראל לזוגות מאותו מין יהיו זכויות חוקיות כמו לזוגות אחרים?" מתברר כי בציבור היהודי יש רוב גדול (62%) התומכים במתן זכויות שוות לזוגות מאותו המין, לעומת רוב גדול עוד יותר (77%) בקרב הערבים המתנגדים לכך.

מדד המשא ומתן: 45.9 (מדגם יהודים 43.4).

תרשים החודש: "לא משנה איזו מפלגה תרכיב את הממשלה הבאה, תהליך השלום עם הפלסטינים לא יתקדם כי אין פתרון לחילוקי הדעות בין הצדדים" (% מדגם יהודים, לפי מיקום עצמי על רצף ימין-שמאל)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לסקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 1-3 במרץ 2015, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%.